

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

II. ÚS 192/2010-10

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 22. apríla 2010 predbežne prerokoval sťažnosť Ing. L. K., M., zastúpeného advokátkou Mgr. M. Č., P., vo veci namietaného porušenia čl. 1 ods. 1 a čl. 12 ods. 1 a 2 Ústavy Slovenskej republiky, ako aj čl. 1, čl. 3 ods. 1 a čl. 30 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd v konaniach vedených S. p. pod sp. zn. 450 803 7200 0, Krajským súdom v Bratislave pod sp. zn. 7 Sd 225/2007 a Najvyšším súdom Slovenskej republiky pod sp. zn. 7 So 38/2009 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť Ing. L. K. o d m i e t a .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 1. apríla 2010 doručená sťažnosť Ing. L. K., M. (ďalej len „sťažovateľ“), vo veci namietaného porušenia čl. 1 ods. 1 a čl. 12 ods. 1 a 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), ako aj čl. 1, čl. 3 ods. 1 a čl. 30 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“) v konaniach vedených S. p. (ďalej len „S. p.“) pod sp. zn. 450 803 7200 0, Krajským súdom v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) pod sp. zn. 7 Sd 225/2007 a Najvyšším súdom Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) pod sp. zn. 7 So 38/2009. Sťažnosť bola odovzdaná na poštovú prepravu 31. marca 2010.

Zo sťažnosti vyplýva, že sťažovateľ dovŕšil vek na priznanie starobného dôchodku v Slovenskej republike 3. februára 2007, teda vo veku 61 a pol roka. V čase od 1. decembra 1972 do 31. decembra 1992 bol zamestnancom Ú. so sídlom v P. (ďalej len „ústav“), ktorý pôsobil na území celej bývalej Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky, pričom sťažovateľ po celý čas pracoval iba v dvoch pobočkách ústavu sídliacich na Slovensku, a to v K. a M. V ústave teda odpracoval 20 rokov a jeden mesiac. Vzhľadom na to, že ku dňu rozdelenia Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky bol sťažovateľ zamestnaný u zamestnávateľa sídliaceho na území Českej republiky [článok 20 Zmluvy medzi Slovenskou republikou a Českou republikou o sociálnom zabezpečení uverejnenej oznámením Ministerstva zahraničných vecí č. 318/1994 Z. z. (ďalej len „zmluva“), podľa ktorého *„doby zabezpečenia získané pred dňom rozdelenia Českej a Slovenskej Federatívnej republiky sa považujú za doby zabezpečenia toho zmluvného štátu, na ktorého území mal zamestnávateľ občana sídlo ku dňu rozdelenia Českej a Slovenskej Federatívnej republiky alebo naposledy pred týmto dňom“*], všetky doby zamestnania sťažovateľa do 31. decembra 1992 boli pre potreby výpočtu dôchodku zaradené ako *„doba zamestnania v cudzine“*. Pritom citované ustanovenie zmluvy je pre občana Slovenskej republiky, ktorý síce pracoval na území Slovenskej republiky, ale jeho federatívny zamestnávateľ mal sídlo v Českej republike, diskriminačné, pretože v porovnaní s občanom Slovenskej republiky, ktorý mal zamestnávateľa so sídlom na území Slovenskej republiky, získava nárok na nižší dôchodok a je znevýhodnený aj v súvislosti s nárokom na predčasný dôchodok.

Sťažovateľ 20. februára 2006 požiadal S. p. o priznanie predčasného starobného dôchodku od 4. februára 2006, pričom mal v úmysle do dovŕšenia veku odchodu do riadneho starobného dôchodku nielen poberať predčasný starobný dôchodok, ale zároveň aj pracovať. Napriek faktu, že má odpracovaný potrebný počet rokov, je diskriminovaný a znevýhodnený jednak podmienkami priznania dôchodku, ako aj nižšou sumou dôchodku v porovnaní s inými občanmi Slovenskej republiky, ktorí mali pred rokom 1992 slovenského zamestnávateľa, teda zamestnávateľa sídliaceho na území Slovenskej republiky, a to bez ohľadu na to, kde bola práca reálne vykonávaná. Po 600 kalendárnych dňoch (čo treba považovať za neprimerané a neodôvodnené prietahy v konaní) 19. októbra 2007 S. p. sťažovateľovi oznámila, že nárok na priznanie dôchodku v Slovenskej republike

mu nevzniká, lebo nedosahuje 1,2-násobok životného minima. Tým stratil právo na predčasný starobný dôchodok za 32 odpracovaných rokov a v porovnaní s inými občanmi mu bolo odopreté právo ísť do predčasného dôchodku. Nečinnosťou S. p. a nesprávnym rozhodnutím sa po dobu jedného roka ocitol bez akéhokoľvek primeraného zabezpečenia v starobe napriek faktu, že splnil zákonné podmienky. Sťažovateľ podal proti rozhodnutiu S. p. z 19. októbra 2007 sťažnosť. Rozhodnutím S. p. sp. zn. 450 803 7200 0 z 18. januára 2008 mu bol priznaný predčasný starobný dôchodok za 13 rokov odpracovaných a započítaných v Slovenskej republike od 1. januára 1993 do dňa odchodu do predčasného starobného dôchodku, teda do 3. februára 2006, a to vo výške 4 697 Sk mesačne.

Listom Č. (ďalej len „česká správa“) z júla 2006 bolo sťažovateľovi oznámené, že dátum jeho odchodu do riadneho starobného dôchodku nie je 3. februára 2007 (ako v Slovenskej republike), ale až o dva mesiace neskôr, teda 3. apríla 2007. Súčasne mu bolo oznámené, že ak chce poberať od Českej republiky za svoje odpracované roky predčasný starobný dôchodok, musí českej správe predložiť od svojho zamestnávateľa doklad o tom, k akému dátumu ukončil svoj pracovný pomer. Z toho vyplýva, že podmienky, ktoré má sťažovateľ ako občan Slovenskej republiky na priznanie dôchodku od Českej republiky, sa diskriminačne odlišujú od iného občana Slovenskej republiky v tom, že jednak v Českej republike je o dva mesiace neskorší dátum odchodu do riadneho starobného dôchodku a okrem toho v prípade, že občan Slovenskej republiky požaduje od Českej republiky predčasný starobný dôchodok, musí na území Slovenskej republiky ukončiť svoj pracovný pomer, a to len preto, že 31. decembra 1992 bol zamestnaný u zamestnávateľa, ktorý mal sídlo na území Českej republiky. Keďže sťažovateľ svoj pracovný pomer v Slovenskej republike neukončil, stratil tým právo na predčasný starobný dôchodok za 32 odpracovaných rokov. Namiesto toho musel počkať dva mesiace, aby mohol požiadať Českú republiku o riadny starobný dôchodok, ktorý mu aj bol priznaný, avšak až od 3. apríla 2007 vo výške 8 022 Kč. V porovnaní s občanom, ktorý mal celý život zamestnávateľa na území Slovenskej republiky, bol sťažovateľ znevýhodnený a diskriminovaný, pretože vôbec nemohol využiť odchod do predčasného dôchodku a má dôchodok nižší. Navyše musel strpieť neodôvodnené prietahy v konaní a v dôsledku nezákonného prvého rozhodnutia S. p. bol rok bez primeraného zabezpečenia v starobe.

Proti rozhodnutiu S. p. sp. zn. 450 803 7200 0 z 18. januára 2008 podal sťažovateľ 18. februára 2008 krajskému súdu návrh na preskúmanie rozhodnutia, ktorý odôvodňoval tým, že použitá metodika výpočtu dôchodku ho proti iným a porovnateľným občanom Slovenskej republiky hrubo finančne znevýhodnila a poškodila. Rozsudkom krajského súdu č. k. 7 Sd 225/2007-49 z 12. decembra 2008 bolo rozhodnutie S. p. ako vecne správne potvrdené. Proti rozsudku krajského súdu podal sťažovateľ odvolanie, v ktorom namietal diskrimináciu v dôsledku nerovnakých podmienok pred zákonom a účelové odňatie občianstva, retroaktivitu zmluvy v neprospech občana, ako aj posudzovanie sťažovateľových nárokov právnymi predpismi cudzieho štátu, hoci tieto sú pre sťažovateľa diskriminačné a znevýhodňujú ho oproti iným občanom Slovenskej republiky, čo je v rozpore s čl. 7 nariadenia Rady (EHS) č. 1408/71 (ďalej len „nariadenie“). Rozsudkom najvyššieho súdu sp. zn. 7 So 38/2009 z 26. novembra 2009 bol rozsudok krajského súdu potvrdený. Rozsudok sa stal právoplatným 1. februára 2010. Vyplýva z neho, že podľa názoru najvyššieho súdu sa krajský súd dostatočne vysporiadal s námietkami sťažovateľa vo všetkých bodoch. V skutočnosti sa však všeobecné súdy nezaoberali a nevysporiadali s otázkou diskriminácie sťažovateľa, resp. uplatnením retroaktivity v jeho neprospech. Bezdôvodne tvrdia, že rozpad Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky bol významnou historickou udalosťou a túto údajnú skutočnosť povyšuje nad základné práva a slobody občana, čím nepriamo neguje príslušné ustanovenie nariadenia, ktoré poukazuje rovnocenne nielen na historickú udalosť, ale aj na výhodnosť dávok pre prijímateľa.

Sťažovateľ navrhuje vydať nález, ktorým by ústavný súd vyslovil porušenie označených článkov ústavy a listiny v konaniach vedených S. p. pod sp. zn. 450 803 7200 0, krajským súdom pod sp. zn. 7 Sd 225/2007 a najvyšším súdom pod sp. zn. 7 So 38/2009 s tým, aby bola vykonateľnosť rozhodnutí S. p. z 18. januára 2008, krajského súdu z 12. decembra 2008 a najvyššieho súdu z 26. novembra 2009 pozastavená, rozhodnutia následne zrušené a vec vrátená S. p. na ďalšie konanie s tým, aby odstránila neprimeranú tvrdosť zákona a sťažovateľovi priznala primerané zabezpečenie v starobe. Ďalej požaduje vysloviť, že rozhodnutie S. p. z 19. októbra 2007 bolo nezákonné a vydané po priet'ahoch v konaní s tým, že ako finančné zadost'učinenie za spôsobené priet'ahy sa sťažovateľovi

priznáva peňažná náhrada 500 €. Požaduje tiež ďalšie primerané finančné zadost'učinenie 9 379 €, ako aj náhradu trov konania.

Z rozsudku najvyššieho súdu č. k. 7 So 38/2009-69 z 26. novembra 2009 vyplýva, že ním bol potvrdený rozsudok krajského súdu č. k. 7 Sd 225/2007-49 z 12. decembra 2008. Zo spisov vyplýva, že s'ťažovateľ požiadal o priznanie predčasného starobného dôchodku od 4. februára 2005. Zamestnávateľ s'ťažovateľa mal 31. decembra 1992 sídlo na území Českej republiky, preto S. p. postupovala pri určení sumy dávky v súlade s čl. 20 zmluvy, ktorý zostal v platnosti aj po vstupe Slovenskej republiky do Európskej únie v zmysle čl. 7 ods. 2 písm. c) nariadenia. Teoretická suma predčasného starobného dôchodku s'ťažovateľa bola určená ako súčin priemerného osobného mzdového bodu, obdobia dôchodkového poistenia získaného ku dňu vzniku nároku na výplatu predčasného starobného dôchodku, podľa právnych predpisov Slovenskej republiky a Českej republiky a aktuálnej dôchodkovej hodnoty, znížená za každých začatých tridsať dní obdobia, za ktoré sa dôchodok znižuje. Z tejto teoretickej sumy (16 137 Sk), ktorá je vyššia ako 1,2-násobok sumy životného minima pre jednu plnoletú fyzickú osobu (5 676 Sk), je čiastkový predčasný starobný dôchodok podiel, ktorý zodpovedá pomeru obdobia dôchodkového poistenia získaného podľa právnych predpisov Slovenskej republiky (4 782 dní) k celkovému úhrnu dôb poistenia získaných podľa právnych predpisov oboch zmluvných štátov. Pokiaľ s'ťažovateľ namietal, že v jeho prípade neprichádzal do úvahy postup podľa čl. 20 zmluvy, nebolo možné na túto námietku prihliadnuť, lebo podľa prílohy III časti A nariadenia sa naďalej uplatňujú čl. 12, čl. 20 a čl. 33 zmluvy a podľa čl. 20 zmluvy sa doby zabezpečenia získané do 31. decembra 1992 považujú za doby zabezpečenia toho zmluvného štátu, na území ktorého mal zamestnávateľ občana sídlo ku dňu rozdelenia Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky alebo naposledy pred týmto dňom. S. p. preto nepochybila, keď postupovala podľa čl. 20 zmluvy. Námietku s'ťažovateľa, že je diskriminovaný, nebolo možné zohľadniť, lebo S. p. nezaobchádzala so s'ťažovateľom odlišne, ako s inými dôchodcami, ktorí sa ocitli v podobnej situácii. S. p. rozhodla na základe slovenského zákona, ako aj čl. 46 ods. 2 nariadenia, lebo s'ťažovateľ sa zúčastňoval na dôchodkovom poistení nielen v Slovenskej republike, ale aj v Českej republike, teda vo viacerých členských štátoch Európskej únie. Pokiaľ s'ťažovateľ namietal použitie čl. 20 zmluvy

v súvislosti s čl. 7 ods. 2 písm. c) nariadenia, treba poukázať na skutočnosť, že nariadenie umožňuje použitie čl. 20 zmluvy nielen v prípade, keď je to pre prijímateľa dávky výhodnejšie, ale aj vtedy, keď to vyplýva z osobitných historických okolností majúcich obmedzený časový účinok. Rozdelenie spoločného štátu a vznik dvoch samostatných nástupníckych štátov je osobitnou historickou okolnosťou s obmedzeným časovým účinkom na právne vzťahy, ktoré vznikli počas trvania spoločného štátu.

II.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Ústavný súd podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) každý návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon neustanovuje inak. Pri predbežnom prerokovaní každého návrhu ústavný súd skúma, či dôvody uvedené v § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. Podľa tohto ustanovenia návrhy vo veciach, na prerokovanie ktorých nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú zákonom predpísané náležitosti, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

Na rozhodnutie o tej časti sťažnosti, ktorá smeruje proti konaniam vedeným S. p. pod sp. zn. 450 803 7200 0 a krajským súdom pod sp. zn. 7 Sd 225/2007, nie je daná právomoc ústavného súdu.

Ako to vyplýva z citovaného čl. 127 ods. 1 ústavy, právomoc ústavného súdu poskytovať ochranu základným právam a slobodám je daná iba subsidiárne, teda len vtedy, ak o ochrane týchto práv nerozhodujú všeobecné sudy. Proti rozhodnutiu S. p. z 18. januára 2008 bol prípustný návrh na jeho preskúmanie súdom ako riadny opravný prostriedok. Rovnako proti rozsudku krajského súdu z 12. decembra 2008 bolo prípustné odvolanie ako riadny opravný prostriedok, o ktorom rozhodoval najvyšší súd. Sťažovateľ možnosť chrániť označené práva prostredníctvom uvedených riadnych opravných prostriedkov aj využil a právomoc poskytnúť ochranu právam mali krajský súd a najvyšší súd v rámci riadneho opravného konania. Tým je zároveň vylúčená právomoc ústavného súdu.

Pokiaľ sťažovateľ namietal prieťahy v konaní vedenom S. p. pod sp. zn. 450 803 720 0 tým, že prvé rozhodnutie z 19. októbra 2007 bolo vydané až po 600 dňoch, a z tohto titulu požadoval priznanie primeraného finančného zadosťučinenia vo výške 500 €, rozhodnutie o tejto časti sťažnosti taktiež nie je v právomoci ústavného súdu.

Z ustanovenia § 250t Občianskeho súdneho poriadku vyplýva, že konanie proti nečinnosti orgánu verejnej správy je dané do právomoci všeobecných súdov v rámci piatej časti Občianskeho súdneho poriadku (správne súdnictvo). To vylučuje právomoc ústavného súdu.

Odlišná je situácia vo vzťahu k tej časti sťažnosti, ktorá smeruje proti konaniu vedenému najvyšším súdom pod sp. zn. 7 So 38/2009. Túto časť sťažnosti treba považovať za zjavne neopodstatnenú.

O zjavnej neopodstatnenosti návrhu možno hovoriť vtedy, keď namietaným postupom orgánu štátu nemohlo vôbec dôjsť k porušeniu toho základného práva alebo slobody, ktoré označil navrhovateľ, a to buď pre nedostatok vzájomnej príčinnej súvislosti medzi označeným postupom orgánu štátu a základným právom alebo slobodou, porušenie ktorých sa namietalo, prípadne z iných dôvodov. Za zjavne neopodstatnený návrh preto možno považovať ten, pri predbežnom prerokovaní ktorého ústavný súd nezistil žiadnu možnosť porušenia označeného základného práva alebo slobody, reálnosť ktorej by mohol posúdiť po jeho prijatí na ďalšie konanie (I. ÚS 66/98, I. ÚS 110/02, I. ÚS 88/07).

Podľa konštantnej judikatúry ústavný súd nie je súčasťou systému všeobecných súdov, ale podľa čl. 124 ústavy je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti. Pri uplatňovaní tejto právomoci ústavný súd nie je oprávnený preskúmať a posudzovať ani právne názory všeobecného súdu, ani jeho posúdenie skutkovej otázky. Úlohou ústavného súdu totiž nie je zastupovať všeobecné súdy, ktorým predovšetkým prislúcha interpretácia a aplikácia zákonov. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou o ľudských právach a základných slobodách. Posúdenie vecí všeobecným súdom sa môže stať predmetom kritiky zo strany ústavného súdu iba v prípade, ak by závery, ktorými sa všeobecný súd vo svojom rozhodovaní riadil, boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne. O arbitrárnosti (svojevôli) pri výklade a aplikácii zákonného predpisu všeobecným súdom by bolo možné uvažovať len v prípade, ak by sa tento natoľko odchyľil od znenia príslušných ustanovení, že by zásadne poprel ich účel a význam (mutatis mutandis I. ÚS 115/02, I. ÚS 12/05, I. ÚS 382/06).

Podstata námietok sťažovateľa spočíva v tvrdení, že aplikácia zmluvy bola pre sťažovateľa nevýhodná, lebo podľa slovenských právnych predpisov by získal nárok na predčasný starobný dôchodok za lepších podmienok a v podstatne vyššej sume. Sťažovateľ preto vníma aplikáciu zmluvy ako diskrimináciu.

„Ústavne konformný výklad právnej normy, resp. výklad právnej normy vôbec nemôže siahať tak ďaleko, aby sa dostal do rozporu so znením, resp. so zmyslom vykladaného normatívneho textu. V takomto prípade by totiž už nešlo o výklad, ale o faktickú novelizáciu právnej normy“ (II. ÚS 244/09).

Ustanovenie čl. 20 zmluvy nie je možné ani podľa názoru ústavného súdu vykladať tak, ako si to želá sťažovateľ, lebo jednoznačné znenie ustanovenia sťažovateľom presadzovaný výklad neumožňuje. Sťažovateľ vlastne namieta, že uvedená časť zmluvy nie je spravodlivá, resp. je v jeho prípade nevýhodná. Pochybuje teda o ústavnom súlade čl. 20 zmluvy. K tomu treba uviesť, že nie je v právomoci ústavného súdu v rámci konania

o sťažnosti podľa čl. 127 ods. 1 ústavy otázku súladu medzinárodnej zmluvy s ústavou, či listinou skúmať.

Za arbitrárne či zjavne neodôvodnené nemožno považovať ani tie závery najvyššieho súdu, podľa ktorých v danom prípade prichádzal do úvahy postup podľa čl. 7 ods. 2 písm. c) nariadenia, pretože čl. 20 zmluvy zostal v platnosti aj po vstupe Slovenskej republiky do Európskej únie, pričom boli splnené podmienky uvedené v nariadení, a to z pohľadu osobitnej historickej okolnosti majúcej obmedzený časový účinok. Tvrdenie sťažovateľa, podľa ktorého v čl. 7 ods. 2 písm. c) nariadenia ustanovené podmienky (väčšia výhodnosť zmluvy pre príjemcu dávky a osobitné historické okolnosti s obmedzeným časovým účinkom) musia byť splnené obe kumulatívne, nezodpovedá zneniu tohto ustanovenia, pretože stačí splnenie čo i len niektorej z týchto dvoch podmienok.

Ústavný súd napokon poznamenáva, že rozsudok najvyššieho súdu skúmal iba v rozsahu námietok sťažovateľa. Práve preto sa nezaoberal riešením otázky, či bolo, alebo nebolo povinnosťou najvyššieho súdu ako odvolacieho súdu konajúceho v poslednej inštancii postupom podľa § 246c ods. 1 v spojení s § 109 ods. 1 písm. c) Občianskeho súdneho poriadku prerušiť odvolacie konanie a požiadať Súdny dvor Európskych spoločností v Luxemburgu o rozhodnutie o predbežnej otázke, teda o tom, či v danom prípade ustanovenie čl. 7 ods. 2 písm. c) nariadenia umožňovalo aplikáciu čl. 20 zmluvy. Sťažovateľ totiž takúto námietku neuplatnil a navyše nežiadal ani vysloviť porušenie základného práva na súdnu ochranu, resp. na zákonného sudcu podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 1 ústavy, prípadne podľa čl. 36 ods. 1 a čl. 38 ods. 1 listiny.

Vzhľadom na uvedené skutočnosti ústavný súd rozhodol podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde tak, ako to vyplýva z výroku tohto uznesenia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 22. apríla 2010